

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרעז

ערב שבת-קודש
פרשת מטות-מסעי
כ"ז בתמוז ה'תשס"ז

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

ערב שבת-קודש

ה' במנחם-אב

ל'שבת חזון' לובשים⁴⁹ בגדי שבת כרגיל⁵⁰.

* בעניין סעודת בר-מצווה של נער שנכנס לעול המצוות ביום ח' במנחם-אב, השיב הרבי: "יש לברר אם יש מנהג במקום ככגון-דא, ובאם לאו - יש לעשותה בזמנה, זאת אומרת ליל ח' מנחם-אב, ובאם אי-אפשר מאיזה טעם שיהיה - בשבת שלאחריו⁴⁸."

75 מלקוטי-דיבורים (ח"ב דף רסח,א), שאחרי שחרית חוזר הבר-מצווה מאמר ומכבדים ב'לקח' ומשקה, ובערב (מוצאי היום) עושים את הסעודה (כפי שנהג אדמו"ר הזקן).
49 לעניין רחיצה וטבילה, ראה לעיל ציונים 22-23.
50 ספר המנהגים עמ' 46, שכך נהג אדה"ז, ושי"נ לפוסקים הדנים בעניין זה. וראה גם בהוספות לשו"ע אדה"ז חלק היו עמ' 1846 בשוליהגיליון.

48 אגרות-קודש חלק טו עמ' רנו. וכן במקרה נוסף שלא ניתן לעשות סעודה במוצאי היום, באג"ק חי"ז עמ' פז, כשחל במוצאי-ש"ק ליל ער"ה, מבאר שהסעודה צ"ל מייד ברגע הראשון שנכנס למצוות. מאידך בחי"א עמ' שמ כשחל בעיו"כ מציע להתחיל בחצי יום הראשון (והכוונה כנראה ביום) ולהמשיך במוצאי יוה"כ"פ, אך ייתכן ששם לא התאפשר לקיים הסעודה בליל עיו"כ. אבל בדרך כלל, מנהגנו מובא בספר-המנהגים עמ'

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ז בתמוז ה'תשס"ז – ה' במנחם-אב ה'תשס"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ז בתמוז	אז וגוי... כל המצות... שנת החמה.	מחזור תשע"י - שנה שניה ספר הפלאה, הלי נזירות) פרק ג.	הספר הזה שאבאר בו... שזכרנו... ואני עתה מתחיל בזכרון השרשים... במצות עשה...
ש"ק	כ"ח בתמוז	מצות עשה. א מצוה ראשונה.. אין לו.	פרק ד.	השרשים.
א'	כ"ט בתמוז	מצות לא תעשה. א מצוה.. אלו הם.. בין עשה ובין לא תעשה.	פרק ה.	השרשים.
ב'	א' במנחם-אב	וראיתי לחלק.. בעזרת ש-די.	פרק ו.	השרשים.
ג'	ב' במנחם-אב	משוך חסדך וגוי... ספר המדע והוא ספר ראשון.. הלכות יסודי התורה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ז.	מ"ע א. מ"לית א. מ"ע ב.
ד'	ג' במנחם-אב	ספר המדע, הלכות יסודי התורה, פרק ד-ו.	פרק ח.	מ"ע ג. ד. ט.
ה'	ד' במנחם-אב	ספר המדע, הלכות יסודי התורה, פרק ז-ט.	פרק ט.	מ"לית סג. סה. מ"ע קעב.
ו'	ה' במנחם-אב	פרק יו"ד. הלכות דעות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק י.	מ"לית סד. מ"ע ח. ו. רו.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר***		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחה החמה	זמן ק"ש סוף והלילה	צות היום גדולה	שקיעת החמה***	צאת הנוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה						
ו', כ"ז בתמוז	3:10	4:17	4:44	5:47	9:13	12:46	7:48.9	8:16
ש"ק, כ"ח בתמוז	3:11	4:18	4:45	5:47	9:13	12:46	7:48.6	8:16
א', כ"ט בתמוז	3:12	4:19	4:46	5:48	9:13	12:46	7:48.3	8:16
ב', א' במנחם-אב	3:13	4:19	4:46	5:48	9:14	12:46	7:47.9	8:15
ג', ב' במנחם-אב	3:14	4:20	4:47	5:49	9:14	12:47	7:47.5	8:15
ד', ג' במנחם-אב	3:15	4:21	4:48	5:49	9:14	12:47	7:47.1	8:14
ה', ד' במנחם-אב	3:16	4:22	4:48	5:50	9:15	12:47	7:46.7	8:14
ו', ה' במנחם-אב	3:17	4:23	4:49	5:50	9:15	12:47	7:46.2	8:13

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
מטות-מסעי	7: 11	8: 28	7: 27	8: 31	7: 19	8: 32	7: 28	8: 29
דברים	7: 08	8: 24	7: 24	8: 27	7: 16	8: 28	7: 25	8: 25

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מזל: מזון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

שכירידה הקשורה עם ימים אלוי³³, החל מ"פיקודי ה' ישרים משמחי לב" - עושיין שמחה לגמרה של תורה.

"ומפני טעם זה³⁴ כדאי לערוך סיום גם ביום השבת שב'תשעת-הימים'.

"ומה טוב - 'ברוב עם הדרת מלך', לשתף עוד כמה וכמה מישראל (מצד אהבת-ישראל ואחדות-ישראל) בשמחה, גם אם רובם לא סיימו בעצמם המסכת. ולהוסיף, שכדאי ונכון לערוך 'סיומים' על מסכתות כאלה שסיומן בעניינים שקל לאומרם ולהסבירם במהירות לכל אחד ואחד מישראל, אפילו פשוט שבפשוטים³⁵, שב'סיומים' אלו יכולים לשתף גם יהודי שפוגשים ברחוב, ובאמצע עסקיו - כשחוזרים לפניו על הסיום, או אף שאומרים לו המאמר דסיום המסכת מבלי לספר לו שזהו 'סיום', שהרי 'זכין לאדם שלא בפניו'.

[מי שיכול - יסיים בעצמו; אם לאו - ישתף לפחות במעמד 'סיום' של אחרים; ומה טוב שיהיה במעמד עשרה מישראל; וכדי ליכות גם את מי שמשום-מה לא השתתף במעמד סיום כלשהו, ובלאו-הכי אוכל מאכלים המותרים רק בסעודת מצווה - יש להשמיע עבורו את הסיום ברדיו וכו', ולקשר אותו לפחות בצורה כזאת לשמחה-של-מצווה³⁶. כמובן יש לשתף בזה יהודי שפוגשים ברחוב, על-ידי שיאמרו לו המאמר דסיום, אף מבלי לספר לו שזהו 'סיום'³⁷].

"בקשר ל'סיומים', יש להשתדל במיוחד בעריכתם [כאמור - גם בשבתות] "ברוב עם הדרת מלך", לאחד רבים מישראל בהשמחה לגמרה של תורה, "אנשים

(33) "להעיר גם מהפתגם הידוע [בשם הרה"צ ממונקאטש] בפירוש דברי הו"ל: "משכנס אב ממעטין בשמחה" - ש'ממעטין' העניינים הבלתי-רצויים תשעת-הימים 'בשמחה' על-ידי ההוספה בשמחה, באופן המותר על-פי שולחן-ערוך, כמובן".

(34) אע"פ שביארייט שחל בשבת (התועדות תש"ד) ח"ב עמ' 872) שלל הרבי עריכת 'סיום', כיוון שמנהג זה עלול להתפרש כתינת מקום לעניין של תענית.

(35) "ולדוגמא: מסכת תמיד (מסכת הכי קטנה, שמונה דפים בלבד, שיכולים למדה ולסיימה במשך זמן קצר) שסיימה "השיר שהיו הלויים אומרים במקדש", וכן הסיום ד"כל בניך לימודי ה" - בארבעת המסכתות: ברכות, נזיר, יבמות, כריתות - ראשית-יבות "בניך".

(36) שיחות-קודש תש"מ ח"ג עמ' 672.

(37) 'התועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 96.

ונשים (כנפרד כמובן) וטף³⁸, כולל גם הקטנים (לא רק קטנים בדיעות, אלא גם קטנים בשנים) שעדיין אינם שייכים להבנה והשגה, על-דרך וברוגמת הסיום דערב-פסח, שמנהג ישראל להביא גם בכורים הקטנים³⁹.

"וכן יש לעורר [במיוחד בסיומים, על אהבת ישראל⁴⁰] על-דבר ההוספה בלימוד התורה בכלל ובנתינת הצדקה, על-פי מה שנאמר: 'ציון במשפט (=תורה) תיפדה, ושביה בצדקה'⁴¹. וכשבאים לעורר על נתינת צדקה - יש להביא בפועל קופת צדקה, שאז תיכף ומיד נותנים צדקה בפועל⁴². וגם ביום השבת-קודש - באופן המותר, באכילה ושתיה, וצדקה רוחנית⁴³.

"למסור לאנ"ש שי המתעסקים בהסיומים: * לסיים כל סיום בהצעה-התעוררות על-דבר (להוסיף ב)נתינות לצדקה.

* לחתום כל סיום בתיבות (עניין) דאהבת-ישראל⁴⁴.

"ובוודאי יפרסמו ויזרוזו על-דבר קיום הוראות אלה בכל מקום ומקום, בכל קצווי תבל⁴⁵.

"וגם כאשר יבוא משיח צדקנו קודם תשעת הימים, יעשו את ה'סיומים', ויזכו להתחיל ולסיים ספרים אחרים בתורתו של משיח⁴⁶.

* במוצאי-יראש-חודש וכדומה נוטה הרבי להכריע שיש לומר תחנון בקריאת-שמע שעל המיטה (גם לפני חצות)⁴⁷.

(38) 'התועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 108.

(39) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 719. ולמרות האמור שם "במיוחד בשנה זו" אין נראה שזו הוראת שעה, עיי"ש.

(40) 'התועדות' תשמ"ג ח"ד עמ' 1849.

(41) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 708. ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 564.

(42) 'התועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 123.

(43) (כמו נתינת עצה טובה ועאכ"כ לימוד תורה - 'התועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376 בקשר לשבת שלפני ר"ה) סה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 565 והערה 127. בשיחה הנ"ל נוסף גם: קבלת החלטה טובה שתיכף לאחר השבת יתן לצדקה ממש (יפריש לעצמו, ויתנה בפועל לעני או לגבאי בבוקר). ובסה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222 (שבת ט"ו בשבט) - שיחליתו גם כמה לתת.

(44) מענה שנדפס בס' מאוצר המלך ח"א עמ' 283.

(45) ספר-השיחות תש"ח ח"ב עמ' 580.

(46) משיחת ש"פ מטות, מבה"ח מנ"א תשמ"א, בסופה.

(47) 'התועדות' תשמ"ג ח"ג עמ' 1414.

כל מסעות האדם, בכל הדרגות, הם שלב ביציאה ממצרים

כיצד ייתכן שאדם שנתעלה בכל שלבי התפילה והגיע לביטול במציאות ב'שמונה עשרה' - למחרת יהיה עליו להתחיל הכול מהתחלה? • מדוע נאמר "מסעי" לשון רבים, וכל מ"ב המסעות הם רק כדי לצאת ממצרים? • תפקיד האדם להיות 'מהלך' ולכן עליו לזכך את עצמו בתמידות, שגם החומר יהיה כלי לאלקות • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

וכמה מדרגות; מה שנקרא "מרחב" לגבי מדרגה שלמטה - הנה לגבי מדרגה נעלית יותר הרי זה נקרא עדיין "מצרים", עד שמגיעים למרחב האמיתי - המסע האחרון, "על ירדן ירחו"⁵, דקאי על משיח "דמורה ודאין"⁶. עד אז - הרי הגם שלגבי מדרגה תחתונה הרי זה עניין של "מרחב", הנה לגבי מדרגה עליונה יותר הרי זה "מצרים".

וזהו עניין מ"ב המסעות שהיו ממצרים עד "ארץ טובה ורחבה": במסע הראשון, הגם שכבר יצאו ממצרים ונכנסו - במילא - למרחב, הנה לגבי מדרגה עליונה יותר הרי זה עדיין עניין של "מצרים", ולכן צריך להיות עוד מסע כדי לצאת גם מ"מצרים" זה. וזהו הלשון "אלה מסעי (לשון רבים) גו' אשר יצאו מארץ מצרים", כיוון שגם עניינם של שאר המסעות הוא היציאה ממצרים, ועד שמגיעים ל"ירדן ירחו" - תכלית העילוי.

ב. התורה היא נצחית בכל דור ודור, ובפרט עניין יציאת מצרים, אודותיו שנינו: "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים" - הרי

- 5) פרשתנו לג, מח.
- 6) סנהדרין צג, ב. וראה לקו"ת שם פט, ב. צ, ד.
- 7) ראה גם שיחת ש"פ מטר"מ מבה"ח מנ"א תשי"ד (תורת מנחם התועודיות (כ) תשי"ד ע' 145 ואילך).
- 8) פסחים קטז, ב (במשנה). וראה תניא רפמ"ז.

א. בשבת זו ישנן שתי פרשיות: מטות ומסעי . . .
ועתה יש לבאר את עניין "אלה מסעי".

כתיב¹ "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים"² - "מסעי" לשון רבים, כלומר שהיו מסעות רבים שבהם יצאו בני ישראל ממצרים. וידועה הקושיא על זה:³ הרי בני ישראל יצאו ממצרים במסע אחד בלבד - המסע מרעמסס לסוכות (שהרי שאר המסעות היו כבר אחרי היציאה ממצרים), ומהו "מסעי" לשון רבים?

גם צריך להבין עניין מ"ב המסעות שהיו מאז שבני ישראל יצאו ממצרים עד שבאו לארץ ישראל, "ארץ טובה ורחבה": כיוון שמיד במסע הראשון, כאשר רק יצאו ממצרים, לשון מצרים וגבולים, הרי זה כבר "מרחב", היינו, שמיד כשיוצאים מהמצר נמצאים במילא במקום המרחב - אם כן מה מוסיף עניין מ"ב המסעות בעניין המרחב? אך העניין הוא, שב"מצרים" ו"מרחב" ישנם כמה

- 1) מכאן עד סוף התועודות - הוגה ע"כ אדמו"ר (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 348 ואילך (תוכן משיחה זו - בלה"ק - נדפס שם ע' 353 ואילך. 'תורת מנחם - התועודיות' ה'תשט"ו ב (יד) ע' 231). במהדורה זו היתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המורל.
- 2) ר"פ מסעי.
- 3) ראה לקו"ת ריש פרשתנו (מסעי). ובכ"מ.
- 4) שמות ג, ו. ועוד.

אסור לאכול בשר ולשתות יין (מלכר בשבת ובסעודת מצווה).
אין נכנסים ליריה חדשה בתשעת הימים. פעם ענה הרבי: טוב לדחות לאחר ט"ו באב²⁵, ופעם אחרת הורה: "באם אפשר... בחודש אלול הוא חודש הרחמים"²⁶.

עצת הרבי בדבר טיפול רפואי: באם אפשר - יש לדחותו לאחרי יום התשיעי באב. וכל עכבה לטובה. ובאם הרופא ידחק בדווקא את השעה, יש לעשות זאת קודם שבת חזון²⁷.

סיומים²⁸:
"המנהג לערוך 'סיומים'²⁹ למסכתות הש"ס בכל יום מ'תשעת-הימים³⁰, מראש-חודש ומה טוב גם לפני זה³¹] עד תשעה באב, וגם כערב תשעה באב ובתשעה באב - באופן המותר על-פי שולחן-ערוך [ובמקום המתאים - גם עם סעודה והתועודות]³². ומהטעמים בדבר - כיוון שבימים אלו מהפשים את כל האופנים המותרים כיצד להוסיף בעניינים טובים ושמחים, ועל-ידידיה לגלות את הטוב-הפנימי

25) אגרות-קודש כרך ט עמ' רח. שם כרך יט עמ' שצ.
26) שם עמ' שעו.

27) עיקר הדברים - מוגה, מסה"ש תנש"א ח"ב עמ' 708 ועוד, ומסה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 564, ומשיחות-קודש תש"מ עמ' 672 - שיחת ש"פ מטות ומסעי תש"מ, בלתי מוגה. ושולבו הוראות מכ"מ כמצויין בהערות.

28) אף שיש דעות שניתן לעשות סיום על פרק, או על מסכת שלמה במשניות, מוטב לערוך סיום על מסכת במרא, 'סיום' עם כל הפרטים, לכל הדעות, כמו מסכת תמיד ('התועודיות' תשמ"ט ח"ד עמ' 86. וראה גם 'התועודיות' תש"נ ח"א עמ' 97).

בליובוויטש אמרו בסיום מסכת רק 'הדרן עלך' ושמות בני רב פפא, ותו לא, וסיימו בקדיש דרבנן רגיל (רשימת דברים להרב חיטריק ח"ד עמ' ריט). אבל כשאמר הרה"ח ר' מאיר אשכנזי ז"ל קדיש דרבנן בסיום הש"ס כ"ד טבת תשי"ב, ציווה הרבי שיאמר 'קדיש הגדול' כנדפס במסכתות (הרה"ח ר' יואל שי' כהן. וגם לגבי המשך נוסח הסיום משמע שאומרים אותו, ראה התועודיות תשמ"ה ח"ג עמ' 1700).

30) "אפילו כשאין אוכלים סעודת בשר אחר-כך. להעיר מהנהגת אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לעשות סיומים בתשעת-הימים אף שלא היה סועד אחר-כך בבשר ויין - ספר-המנהגים עמ' 46" (לקו"ש חכ"ג עמ' 223, ובכ"מ).

31) 'התועודיות' תשמ"ט ח"ד עמ' 74.
32) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

עבור השבת¹⁸.
מובן, שההוספה בתורה בעניין שהומן-גרמא, צריכה להיות גם אצל הילדים (והילדות) הנמצאים במחנות הקיץ¹⁹.
"תשעת הימים"²⁰:

משנכנס אב ממעטין בשמחה ובמשא ומתן של שמחה. ואסור לקנות בגדים ומנעלים חדשים או לתת לאומן לעשות לו, ואפילו אין משתמשים בהם עד לאחר תשעה באב. ואסור לכבס בגדים (חוץ מבגדי קטנים) אפילו להניחם לאחר תשעה באב. וכתונת לשבת מותר לכבס רק על-ידי גוי, ואסור ללבוש בגדים מכובסים שלא לבשם עדיין (אלא לכבוד שבת-קודש). ולכן נוהגים ללבוש לפני ראש-חודש לזמן-מה את כל הבגדים המכובסים שעומדים ללבוש במשך תשעת הימים²¹. בעלי הברית: המוהל, הסנדק, והוריי-הבן, מותרים ללבוש לבנים ובגדי שבת.

ואסור לרחוץ כל גופו לתענוג אפילו בצונן, ולרפואה ולצורך מצווה [וכן המצטער מפני החום והזיעה²²] - מותר. אסור לאכול בשר ולשתות יין (חוץ משבת וסעודת מצווה). הטובל בכל ערב שבת²³ מותר לטבול ולרחוץ ראשו, פניו, ידיו ורגליו²⁴ לשבת.

18) 'התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 96 הערה 127.
19) 'התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 50. וכנראה ה"ה ל'סיומים' המובאים אח"כ.
20) לוח כולל-ח"ב ד.

21) כפי-החיים ס' תקנא ס"ק צא. ולמעשה נוהרים בזה בחולצות ומכסיות, שמלות וחצאיות, אך לא בלבנים ורביים. [מי שלא הספיק: יניחם לזמן-מה על הרצפה להוריד הבגד מנקיונו, ואח"כ רשאי ללבשם. כן ניתן ללבוש בש"ק בתנאי שיהנה מזה בש"ק עצמה, אחד בלילה ואחד בבוקר ואחד בצהרים וכדומה].

22) שו"ת אגרות-משה אה"ע ח"ד סי' פד אות ד, נטעיגבריאלי הל' בין-המצרים ח"א פמ"ב ס"ד. וראה גשר-החיים ח"א ס"ע רב, המתיר בזה באבילות דחידא אפילו בסבון ובמים חמים (וע' נטעיגבריאלי הל' אבילות ח"א פרק קה ס"ג). מאידך בכפי-החיים ס' תקנ"ד סוף ס"ק מו כתב בעניינו, שאם יכול להעביר זאת בצונן לא ירחץ בחמין.

23) וכן הטובל בכל יום, לעניין הטבילה בלבד. ראה לוח 'דברי-בת'.

24) ולמעשה רוחצים כל הגוף, במים חמים ובסבון. וכן הורה הרה"ג והמשפיע ר' חיים-שאלו ברוק ע"ה. (וצ"ע מהמובא בליקוטי-סיפורים להרב פרלוב ע"ה מהדורה הראשונה עמ' קכב). וראה בכ"ז בס' 'מנהג ישראל תורה' ס' תקנ"א ס"ק יא.

זה הוראה בעבודה, שגם כאשר כבר פעל בעבודה שלמעלה מטעם ודעת, למעלה ממדידה והגבלה, שבוה יצא גם ממצרים שבקדושה - אין זה מספיק עדיין, כי לגבי מדרגה נעלית יותר הרי זה עדיין מצרים, ובמילא צריך להמשיך לעבוד וללכת הלאה.

ויוכן גם מעניין עבודת התפלה:

עבודת התפלה - היא עבודת האדם, כידוע החילוק⁹ בין תורה ותפלה, שתורה היא מלמעלה למטה, ותפלה היא עבודת האדם מלמטה למעלה, "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"¹⁰, שבו הולכים מלמטה למעלה, לצאת ממקום המיצר למקום המרחב.

והרי ידוע שבתפלה ישנם כמה וכמה עליות, שבכל עליה יוצא האדם ממצבו הקודם, ואף על פי כן אין די בזה, אלא צריך להתעלות יותר ויותר ("גין העכער און העכער").

העבודה הראשונה היא - ההכנה לתפלה: כיוון שעומד להתפלל לפני הקב"ה הבלתי בעל גבול ובלתי בעל תכלית, והרי הוא - האדם - נמצא בגוף ונפש הבהמית, ובפרט כשמלוכלך על-ידי החטא, אם כן, כיצד יעמוד לתפלה ("ווי זאל ער זיך שטעלן דאוונען")? - ולכן מוכרח הוא תחילה להשתחרר מכל ענייניו ומכל מציאותו, ואז לעמוד לתפלה.

עניין זה עצמו, העמידה לתפלה, עוד לפני שמתפלל, עוד לפני שהתחיל לומר "הודו" או "מה טובו", אלא עצם זה שחוגר אבנט ("ערי טוט אָן דעם גאַרטל") ועומד לתפלה¹¹ - בעניין זה לברו יוצא הוא מענייניו, ונעשה מזוכך, והיינו שיוצא מהמצרים וגבולים שלו.

- ובזה יובן גם כן מה שמצינו גם בנגלה שבתורה, שקודם התפלה יפנה ויטול ידי¹²: "יפנה" - פירושו להסיר מעצמו את הפסולת שבגלוי ושבפנימיות;

ואחר-כך "יטול ידי" - להסיר את הטומאה, שהיא עניין של מקיף בלבד, שהרי בפנימיות אין כאן כלום (ועל-דרך מה שכתב הרמב"ם¹³ חוקה חקתי גידה גורתי, והיינו שבעניין הטומאה אין שום פסולת שיהיה אפשר לראותה, ולכן אין זה אלא עניין של חוקה חקתי כו'), וגם מעניין זה יש להיפטר קודם התפלה -

ואף על פי כן, בזה לבד אינו יוצא ידי חובתו, אלא אז דווקא עליו לעמוד לתפלה, להתחיל לומר "הודו", ואז יוצא הוא גם ממציותו כפי שהוא עומד לאחרי ההכנה לתפלה, שלגבי למעלה מזה הרי זה עדיין מיצר וגבול; יוצא הוא גם ממיצר זה אל מקום המרחב.

וכן גם בתפלה גופא ישנם כמה וכמה עליות, ובכללות הרי נחלק לד' שליבות¹⁴ (והעליות הן על-ידי שם מ"ב כידוע¹⁵), שכל מדרגה לגבי המדרגה שלמעלה הימנה היא עדיין עניין של מיצר וגבול.

ועד שמגיעים לשמונה-עשרה, שאז הוא תכלית העילוי - שיוצא לגמרי ממציותו (מאיזו מציאות שתהיה, גם ממציותו שהזוכה על-ידי עבודתו בכל המדרגות הקודמות), ועומד בביטול במציאות "כעבדא קמי מארי"¹⁶, שאינו מציאות כלל, ואומר "אר' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך"¹⁷ - הקב"ה יפתח את שפתי, ואני רק אחזור על דבריו¹⁸.

ג. ולכן מצינו שבשמונה-עשרה ישנם שני עניינים הפכיים¹⁹: א) ביטול בתכלית, היינו שאינו מציאות כלל, אלא "כעונה אחרי הקורא"²⁰. ב) בקשת

13 הל' מקואות בסופו. במדבר ר"פ חוקת. וראה לקו"ט ס"פ אחרי.

14 סידור הארז"ל בתחלתו. כתהארז"ל במקומות המקבילים. לקו"ט בשלה ב, ג. ב. שה"מ תרס"ח ע' ה ואילך. שה"מ קונטרסים ח"ב שיט, ב ואילך. שה"מ תש"ח שם ואילך. ועוד.

15 לקו"ט פרשתנו פח, ד. צה, ג. ובכ"מ.

16 שבת י"ד, א.

17 תהלים נא, יז.

18 ראה אלשיך שם. לקו"ט שה"ש ב, ג. שה"מ תרכ"ז ע' תלו.

19 ראה גם לקו"ט חיי"ט ע' 392 ואילך. וש"נ.

20 ע"ד סוכה לח, ב. וראה תו"א יתרו סו, ב. לקו"ט שה"ש מד,

ב. ובכ"מ.

ביום זה יש להוסיף במיוחד בתורה, תפילה וצדקה⁴, והצדקה - הוצאת שתי סעודות, ומה טוב - שלוש סעודות. מי שלא הספיק להחליט על-דבר קיום הוראה זו ושל לימוד ענייני 'בית הבחירה' לפני בין-המצרים, עליו להחליט זאת בהקדם, ויפה שעה אחת קודם⁵. ומובן אשר אלה שלא עשו בפועל ככל הפעולות רלעיל בזמנן - כדאי להשלימן גם לאחר מכן⁶. "מובן בפשטות, שכל הנ"ל שייך גם לנשי ובנות ישראל"⁹.

יום שני

א' במנחתם אב, ראש-חודש

מנהגי ראש-חודש ופורטו לאחרונה ב'לוח השבוע', גיליונות: תרנ"ו, תר"ס, תרע"ג. לפני תפילת ערבית טופחים על השולחן כדי להזכיר לקהל לומר 'יעלה ויבוא'.

שחרית: יעלה ויבוא. חצי הלל. "ואברהם זקן... נפש כל חי, אמן" ג' פעמים. קדיש תתקבל. שיר-שלי"ם, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום. קריאת התורה דר"ח. חצי קדיש אשרי, ובא לציון. יהללו. חליצת תפילין דרש"י. הנחת תפילין דר"ת, ג' פרשיות דק"ש, קדש, והיה כי יביאך, שש זכירות,

חיינו לסיים פסוק אחד לפני שני, כדי שלא להתחיל בפסוק 'איכה' (כמ"ש באשל אברהם הרה"צ מבוטשאטש סי' קלח. ובלקוטי מהרי"ח (ח"ג נבא), כתב, שנהגין כן אף במקומות שאין מנגינת הפסוק בניגון איכה. אך לכאורה, ע"פ הפשט, וכן ע"פ המדרש - איכ"ר רפ"א, פסוק זה אינו תוכחה; כאמור בספר-המנהגים ס"ע 31 (אף שספר זה הוגה במידה מסויימת ע"י הרבני, העירו על כך הזקנים, והדבר חזר לקדמותו. וראה בזכרונות הבעל-קורא בבית-חינו, הרה"ח ר"מ שוסטרמאן ע"ה ("למען יידעו... בניס יוולדו", אה"ק תשנ"ז, עמ' 138), המספר שהוא שהנהיג זאת וכיצד הפסיק לנהוג כך.

6 יתר על הנהוג בכל ערב-ראש חודש (המנהג, בהתועדויות' תשמ"ו ח"ג ס"ע 593).

7 "על-פי פסקדין שו"ע או"ח סי' תקע"א ס"ג".

8 מתוך: פתח-דבר להלכות בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים של הרבי (הוצאת ק"ת, מוצש"ק מברכים מנ"א, תשמ"ו, ברוקלין נ"י).

9 לקוטי-שיחות כרך כד עמ' 266. ולהעיר שנים חייבות

שייע במצוות בניין ביהמ"ק (הל' בית-הבחירה פ"א הי"ב), ושהערה זו שייכת להוספות שהורה הרבי בכל העניינים מ"ז בתמוז ואילך.

חליצת תפילין דר"ת. הש"ץ אומר בקול איזה מזמור, חצי קדיש. מוסף.

"בית הבחירה":

בימי 'בין המצרים' גופא, יש להוסיף ב'משפט' (לימוד התורה, לכל לראש - בהלכה למעשה מדיני ימים אלו¹⁰, וכן ובכל יום, ועל-אחת-כמה וכמה בשבתות, שעניינן 'הקדמת רפואה'¹¹ במיוחד בענייני התורה העוסקים בגאולה¹² ובכניין בית-המקדש, ולכל לראש - הפרקים בספר יחזקאל מ"ג המרברים בעניין בית-המקדש השלישי, משנה - מסכתות מידות ותמיד¹³ והלכות בית-הבחירה¹⁴ (להרמב"ם)) ו'צדקה' יותר מהנתינה הרגילה לפני התפילה¹⁵ ו'תוספת מיוחדת בכל מעבר מתקופה לתקופה בימים אלו גופא: עד ראש-חודש מנחתם אב, מראש-חודש מנחתם אב¹⁶, השבוע שחל בו תשעה באב, ערב תשעה באב, ותשעה באב¹⁷. וגם בשבתות - באופן המותר על-ידי אכילה ושתייה וכיו"ב, בנוסף על נתינת הצדקה בערב שבת קודש כנהוג בהוספה

10 "לדעת את המעשה אשר יעשו, כל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא" - עפ"י 'התועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 78, 91 (מוגה), 108.

11 לקוטי-שיחות כרך כד עמ' 265 מזכיר גם את לימוד ספר היוזר, והסברתו בתורת החסידות. כן מזכיר שם אודות הוספה גם בקו התפילה - בעבודתה באיכות, וכן באמירת תהילים - עמ' 286 הע' 60, וש"נ.

12 ספר-השיחות תש"נ ח"ב עמ' 578.

13 ספר-השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 606.

14 ספר-השיחות תש"נ ח"ב עמ' 579 והערה 186. ובהתועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 38 הלשון 'ומקצת במסכת תמיד'.

15 נפס אחרת מצינו שהורה הרבי ללמוד בנוסף לכך גם "הלכות הקורבנות" (שיחת מוצש"ק פ' דברים תשל"ט, הנחת הת' בלתי מוגה סכ"ו וסס"א).

16 לקוטי-שיחות חכ"ג ס"ע 265. ובפרט בצדקת מקדש מעט - תיכ"נ ובתי-מדרש (ישיבות וכו'), לקו"ט ש"ח עמ' 287. וראה סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 733.

17 בהתועדויות' תשמ"ו ח"ד עמ' 187 מבואר, שהל' בית הבחירה נחלקו לשמונה פרקים, כדי ללומדם שמונה ימים "עד ערב ת"ב לפני חצות", עיי"ש. מאידך, בשה"ש תנש"א (מוגה) ח"ב עמ' 691 הערה 87, מפורש שיש ללמוד שיעור בהל' בית הבחירה גם ביום תשעה באב (נדחה) בעצמו: "באופן המותר, כמובן, לאחר חצות היום, או להשלים במוצאי היום". ולכן לא נכנס העניין במנין.

18 'התועדויות' תש"נ ח"ד עמ' 102.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת מטות-מסעי

כ"ח בתמוז - מברכים החודש מנחם-אב

השכם בבוקר - אמירת תהילים בציבור. אחר-כך לומדים כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך - התפילה. גם העולה לתורה אומר "חזק, חזק ונתחזק".²

1) יש לדון אם בקריאת שמו"ת צריך לומר גם את ההפטרה "דברי ירמיהו", כי אף ש"רשמית" היא ההפטרה הראשונה בשבתות בין-המצרים (בכל פרשה), הרי בלקוטי-שיחות כרך ט עמ' 61 מביא ומדייק בלשון הטר שההפטרות שייכות גם לפרשיות שבהן הן נקראות, ו"דברי ירמיהו" שייכת הן לפנחס והן למטות, עיי"ש.

2) מקור אמירה זו ונוסחה הוא בלבוש סי' תרס"ט (ע"פ הפסוק בשמואל-ב י"ב. ואף ששם הו' ד' ונתחזק" היא בצירי, רגלים לאומרו כאן בפתח). ואומר זאת עם הציבור "בין הקריאה והברכה" (רשימות' חוברת קנה עמ' 6, היום יום ח"י טבת, סי' המנהגים עמ' 31), ודלא כחדעות שהעולה לתורה אינו אומר 'חזק'. א. משום הפסק. ב. מפני שאמירת 'חזק' היא להעולה לתורה, ולא שייך שהוא יאמר לעצמו (כפי הפשוט לקצות השלחן סי' פד סי"ג, ובבדי השלחן סי"ק כב, ומביא זאת גם מס' שלחן הקריאה, וכ"כ בס' פסקי תשובות סי"ס קלט בשם שו"ת: שבת הלוי (זרב), באר משה (גכח) ומשנה הלכות (זכב, תיח), אלא ש"משה הלכות" מביא, שאין לגעור בעולים שאומרים זאת בעצמם).

בא"ק ח"ד עמ' יד השיב הרבי לשתי הטענות: לטענה ב - "גם הוא (העולה לתורה) אומר, כי נוסחא שלנו היא 'ונתחזק'", דהיינו שבינגוד לנוסח שאומרים רק **לעולה** ג"פ 'חזק' (א"ר סי' תרס"ט, מאור ושמש סי"פ ויחי, ליקוטי חבר בן חיים ח"א דף כט בשם החתם סופר, ערוך השלחן סי' קלט סי"ט), שלפי נוסח זה אין שייך כלל שיאמר העולה, הרי שלפי הנוסח שלנו מברכים גם את **הקהל**, וא"כ יש מקום שגם העולה יאמרנו. ולטענה א - "אמירת העולה... לא חשיב הפסק, כי הוא שייך לקריאת הסיום (ראה שו"ע אדה"ז סי' קסו סי"ט)", שם איתא, ששיחה בדברים שהם מענייני הדבר שמברך עליו, כגון "הביאו מלח" בין 'המוציא' לאכילה, בדיעבד אינה חשובה הפסק. ו"מותר **לכתחילה** אם אי-אפשר בעניין אחר". ואכן, ע"פ דברי הרבי ב'התועודות' תשמ"ז ח"ב עמ' 254 הערה 31 - מונה

הפטרה: "שמעו... אלו קיך יהודה. אם תשוב... וכו' יתהללו" (ירמיה ב, ד-כח; ד, א-ב).³
המולד: אור ליום ראשון, בשעה 2:57 ו-16 חלקים.
מברכים החודש: ראש חודש מנחם-אב ביום השני. אין אומרים 'אב הרחמים'.
אחר התפילה - התועודות בבית-הכנסת, כנהוג; ובפרט שהיא 'שבת חזק'.
פרקי אבות - פרק ב.

יום ראשון

כ"ט בתמוז, ערב ראש-חודש

בשיעור חומש היומי דשיעורי חת"ת, מסיימים כנדפס: "כאשר דיבר לכם" (א,יא).⁵

- "שאמירת הברכה קאי גם על העניין ד'חזק"', עיי"ש, הרי זה ממש כמו שכתב הרבי במכתבו שבספר המנהגים סי' 105 בעניין מנהגו באמירת היהירצון על התפוח ברה"ב בין הברכה לאכילה: "וכיוון דא"א בעניין אחר, הווי כדעבד". וע' גם בשו"ת יביע אומר ח"א חאו"ח סי' ט.
אלא שב'רשימות' שם הסביר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ את הטעם לאמירה זו "כדי לכלול עצמו עם המאמינים הפשוטים" [ואגב, מכאן מובן שאומר זאת על כל הציבור, ולא עם הקורא] - "צריך להיות לשון כזה בב"ח, להתחיל ספר חדש" [לע"ע מצאתי בים של שלמה (המהרש"ל מוזכר בסוף 'רשימה' זו) ב"ק פ"ו סי' מו, ב'דין הסיים' אודות סיום מסכת: "השלמת הספר - אין לך מצווה גדולה מזו, ובפרט היכא שבדעתו להתחיל אח"כ ספר אחר". ולכאורה הנונה שהעיקר הוא האחיול 'ונתחזק' דהיינו התחלת הספר החדש, ולא ה'חזק', ולכן גם העולה אומר, לכלול עצמו עם כולם]. ושאלו הרבי: "אם כן (ש'חזק' עיקרו התחלת ספר חדש, ספר אחר, הרי יש בזה חשש הפסק כזו) אינו שייך להקריאה?", ונענה: "כל התורה... מילה אחת ארוכה" (דהיינו שגם הספר החדש שייך להקריאה). וראה בנושא בס' חקרי מנהגים ח"א עמ' קכו.
3) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.
4) ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 233.
5) כך נהגו בקה"ת בליובאוויטש. כאשר שינו והניגו בבית-

צרכיו, ולא רק צרכיו הרוחניים, אלא גם צרכיו הגשמיים. בפסוקי דומרה וברכות קריאת-שמע וקריאת-שמע - אין בקשת צרכיו הגשמיים (כיוון שהוא מופשט ממציאאותו, כנ"ל). בשמונה-עשרה דווקא היא בקשת צרכיו הגשמיים.
והעניין הוא: מצד תכלית העילוי יכול להיות שם התכללות של שני עניינים הפכיים. וכמדובר במאמר²¹, שבמקום עליון יותר התכללות היא ביותר, שזהו מעין הגילוי שלעתיד, שאז יהיה "וראו

הבעל-שם-טוב נ"ע²⁴, שכאשר אדם רואה רע בזולתו, הרי זו הוכחה שבעצמו ישנו אותו רע, בדקות על-כל-פנים -
ועליו לצאת גם מזה. צריכים לעסוק תמיד ("האָלטן אין איין טאָן") בזיכור הברש הגשמי - לא לשבור אותו על-ידי תעניות וסיגופים, אלא לזככו, כידוע מאמר הבעל-שם-טוב נ"ע²⁵ על הפסוק²⁶ "כי תראה חמור שונאך" - מיד בקומו בבוקר, עליו לאסור את חמורו, דהיינו את החומר, ועל-ידי זה דווקא אפשר

בעמידה לתפילה, עוד לפני שמתפלל - יוצא

הוא מענייניו, ונעשה מזוכך, היינו שיוצא

מהמצרים והגבולים שלו

להגיע לגילוי שלעתיד - "וראו כל בשר", **שהבשר** הגשמי יתברר ויזדכך עד כדי כך שיראה אלקות.

ה. אך יכול האדם לטעון בעצמו: התייגעתי מספיק עם עצמי עד שנפטרתי מהרע הגלוי והגס, והנני עומד כבר במדרגה נעלית, ומי יאמר שעלי להמשיך ולהתייגע? די לי במדרגה שבה אני נמצא!

על כך אומרים לו: תפקיד ועניין האדם הוא להיות "מהלך" ולא "עומד", ובכל יום ויום שנותן לו הקב"ה, צריך למלאות את תפקידו בעולם, כמו שכתוב²⁷ "ימים יוצרו ולו אחד בהם"²⁸. וזוהי ההוראה מעניין המסעות - שלעולם אין להסתפק במדרגה שבה אוהזים, כנ"ל.

1. ומאידך גיסא ההוראה מעניין המסעות היא:

24) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקע"ה ואילך. וש"נ.

25) ראה כתר שם טוב הנ"ל בהוספות סכ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

26) משפטים כג, ה.

27) תהלים קלט, טז.

28) ראה רשימות הצ"צ (יהל אור) עה"פ (ס"ע תקצר ואילך).

לקו"ש חט"ו ע' 273. וש"נ.

כל בשר"²², שאלקות תהיה נרגשת גם בבשר הגשמי - התכללות ב' הפכים.

ד. אמנם, מבלי הבט על כך ששמונה-עשרה הוא תכלית העילוי, הרי למחרת, צריכים שוב לעמוד לתפלה ("דאָרף מען זיך ערשט שטעלן דאָוונען"), החל מההכנה לתפלה, ואחר-כך הודו, פסוקי דומרה וכו' - כיוון שככל שתהיה גבוהה המדרגה שהגיע אליה אתמול, הרי זה עדיין "מיצר" לגבי המדרגה שעליו להגיע אליה היום.

וכמו שהוא בעבודת התפלה - כן הוא בכללות העבודה: אדם צריך להיות "מהלך"²³. אפילו לאחר היציאה לגמרי מהרע, גם כאשר נמצאים במדרגה נעלית ביותר, עליו לדעת שעדיין אין די בזה, כיוון שלגבי מדרגה נעלית יותר, יש לו עדיין שייכות להרע,

- וראה לדבר ביכולתו להביא לעצמו מכך, שהוא עדיין רואה בזולת את מציאות הרע, כידוע מאמר

21) פ"ג 'תורת מנחם - התועודות' ה'תשט"ו ב (יד) ע' 219.

22) ישע"י מ, ה.

23) ראה תו"א סי"פ וישב (ל, סע"א ואילך). ובכ"מ.

לתת נקמת ה' במדין (לא,ג)

שהעומד כנגד ישראל כאילו עומד כנגד הקב"ה (רש"י)

בוא וראה כמה גדולה חיבתן של ישראל לפני המקום. שהרי מדובר בנקמתם של אלו שמתו (אם במגפה אם באמצעות דייני ישראל) בעוון בנות מדין ובעוון עבודה זרה; ועל יהודים אלו אומר הכתוב שהעומד כנגדם כעומד כנגד הקב"ה!

(שיחת ש"פ מטות תשל"ד)

כה עשו אבותיכם בשלחי אותם... לראות את הארץ (לב,ח)

בני גד ובני ראובן רצו להישאר בעבר הירדן, שהיתה "מקום מקנה", ולהיות רועי צאן, תוך התרחקות מהעולם. לכן השווה אותם משה למרגלים, שהעדיפו את ההתבודדות במדבר על הכניסה לארץ-ישראל. אלא שלא הרי זה כהרי זה. שכן המרגלים היו סבורים שעל כל העם להישאר במדבר, בניגוד לכוונה העליונה של "דירה בתחתונים". ואילו בני גד ובני ראובן טענו שכשם שיש בישראל יושבי אוהל ובעלי עסק, וכל סוג עוסק במילוי הכוונה בדרך שלו, כן יישארו הם בעבר הירדן, כ"יושבי אוהל", ואילו שאר העם ייכנסו לארץ כ"בעלי עסק".

(לקוטי שיחות כרך ח עמ' 189)

אלה מסעי בני-ישראל (לג,א)

גם המקומות שבהם הכעיסו ישראל את המקום, כמו "קברות התאוה", נקראים "מסעי", המורה על נסיעה ועלייה.

המטרה של בריאת הרע והחטא היא - העילוי של עבודת התשובה, ככתוב (משלי טז) "כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה", ופירש בספר התניא (פרק כז) "שישוב מרשעו ויעשה הרע שלו יום ואור". מובן אפוא, שירידת החטא אינה אלא חלק של העלייה שבאה לאחריה, העלייה מתחילה (כפנימיות ובהעלם) כבר בחטא.

(לקוטי שיחות כרך ח עמ' 228)

מוצאיהם למסעיהם... מסעיהם למוצאיהם (לג,ב)

אחד מתלמידי "תומכי תמימים" נכנס פעם אחת אל המשפיע רבי גרונם ז"ל, כדי לקבל ממנו ברכת פרידה לפני שנסע הביתה לחג-הפסח.

פתח המשפיע ואמר:

חנווני מליובאוויטש שנוסע לויטבסק, לקנות סחורה, הנה כשהוא נוסע מליובאוויטש עשרים ק"מ, למשל, הרי בעצם התקרב לליובאוויטש בעשרים ק"מ. זהו "מסעיהם למוצאיהם" - מטרת הנסיעה היא כדי לחזור למקום מוצאו. לעומת זה, איש ויטבסק הנוסע מליובאוויטש לביתו, הנה לאחר עשרים ק"מ התרחק מליובאוויטש בעשרים ק"מ. זהו "מוצאיהם למסעיהם" - כוונת היציאה היא להגיע למקום אשר לשם הוא נוסע.

עליך לנסוע בבחינת "מסעיהם למוצאיהם"...

(מפי השמועה)

הבעל-שם-טוב³⁵ על הפסוק³⁶ "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע" - שעל-ידי ה"עת צרה" גופא באים לידי ישועה, שזהו עניין של התכללות שני עניינים הפכיים.

ולכן קוראים אז פרשת מטות ומסעי - ש"מטות" הוא עניין של התכללות, כמבואר במאמר שנאמר לעיל³⁷, והרי עניין "מסעי" הוא - היציאה מ"בין המצרים", ושכלל מדרגה שבה עומדים אין להתפעל, ואדרבה, שמהצרה גופא "יושע", שמגיעים ל"ירדן ירחו".

וזהו גם כן עניין "מנחם אב", לשון נחמה - שהרי לאמיתו של דבר הכול הוא לטובה, כמשל האב המכה את בנו, שכונתו היא טובתו ("ער איז אויסן זיין טובה"). וכאשר מתבוננים בזה, רואים שלאמיתו של דבר זהו טוב, ולא זו בלבד שרואים זאת בעיני השכל, אלא שעל-ידי זה נמשך שרואים זאת גם בעיני בשר - שנעשה טוב הנראה והנגלה, על-דרך שמצינו אצל אלו שאחזו בדרגא של "גם זו לטובה"³⁸, "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד"³⁹ - שכל זה נעשה בפועל.

צריך אמנם להיות עניין "רחץ ה' את צואת בנות ציון"⁴⁰, וכמו שכתוב בתניא⁴¹ "כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו", אבל אף על פי כן זהו בחסד וברחמים (דהיינו, שלבד זאת שזה גופא הוא לטובה, הרי גם הייסורים גופא הם בחסד וברחמים), וכהלשון שם "אביו הרחמן והצדיק וחסיד", שהייסורים הם בחסד וברחמים⁴², והעיקר הוא, שסוף-כל-סוף נמשך עניין טוב הנראה והנגלה, שמה"צרה" עצמה - נעשה "צרה"³⁵.

(מהתוועדות שבת פרשת מטות-מסעי ה'תשט"ו. 'תורת'

מנחם - התוועודיות ה'תשט"ו ב (ד), עמ' 224-230)

35) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות ס"ט ואילך. וש"נ.

36) ידמ"ל, ל. ז.

37) 'תורת' מנחם - התוועודיות ה'תשט"ו ב (ד) ע' 219 ואילך.

38) תענית כ.א, א. סנהדרין קה, סע"ב.

39) ברכות ט. ב. שו"ע או"ח סר"ל ס"ה.

40) ישע"ד, ד. ד.

41) אגה"ק סכ"ב (קלד, ב).

42) ראה גם לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' שכד. סה"ש תש"ד ע' 15.

אפילו בשעה שנמצאים בשפל המצב ביותר ובמדרגה פחותה ביותר, אין להתייאש אף פעם, כיוון שעל-ידי עבודה אפשר תמיד לצאת מהמצב שבו נמצאים, ולהגיע עד למדרגות הכי עליונות.

ואל יאמר האדם: מאחר שאני נמצא במצב שפל כזה, ש"ידיע איניש בנפשיה"²⁹, הרי לשווא כל עמלי - על זה הוא הלימוד מעניין המסעות, שגם במסע אחד בלבד אפשר לצאת ממצרים, ולבוא אל "ארץ טובה ורחבה" (לגבי מדרגתו בהווה, ועל-ידי זה להתעלות בעילוי אחר עילוי, עד לתכלית העילוי).

והרי הדברים קל-וחומר:

ומה בעת ההיא, בהיותם במצרים, שהיו משוקעים במ"ט שערי תומאה³⁰, וגם היה קודם מתן-תורה, שאז היתה עדיין הגזירה שאי אפשר להיות החיבור דרומי וסוריא³¹, מכל מקום, על-ידי המסעות באו אל "ארץ טובה ורחבה" -

מכל-שכן עתה, שכלל שנמצאים במדרגה תחתונה, הרי העבודה קטנה בהרבה, כיוון שנשארו "פכים קטנים" בלבד, ובפרט שישנה נתינת-כוח לזה ממתן-תורה ש"עמד וביטל הגזירה", שיכול להיות החיבור של עליונים ותחתונים, ובפרט שישנו עניין ההתקשרות של רבי עם חסידים, שהרבי - כ"ק מו"ח ארמו"ר - מחבר יהודי עם עצמות³², הרי ודאי שכל אחד ואחד מישראל יש בכוחו לצאת ממעמדו ומצבו, ולבוא ל"ארץ טובה ורחבה", עד ל"ירדן ירחו", גילוי המשיח "דמורה ודאין", שזהו תכלית המרחב.

ז. ועל פי זה תובן גם השייכות של פרשת מטות ומסעי לבין המצרים - שכך נקבעה הקביעות, שפרשיות מטות ומסעי קוראים תמיד בין המצרים³³.

ויובן על פי הסברת העניין של "סותר על מנת לבנות" - שכוונת הסתירה היא בשביל הבניין, שלאחרי הסתירה יבנו בנין גדול יותר³⁴, כמאמר

29) לשון חז"ל - ברכות סא, ב.

30) ז"ח ר"פ יתרו. תקו"ז ריש תל"ב.

31) שמו"ר פי"ב, ג. ועוד.

32) ראה סה"ש תורת שלום ע' 158.

33) מאש"כ פרשת פינחס - קורין לפעמים לא ב"בין המצרים" (בהמשך הדברים נתבאר גם בנוגע לפ' פינחס, וחסר הביאור).

- מהנחה בלתי מוגה.

34) כנ"ל ס"א בגוף השיחה - תר"מ התוועודיות עמ' 223

פרשת מטות-מסעי

פרשת מטות

בדורות הראשונים קראו לפרשתנו בשם "ראשי המטות" (ראה רמב"ם ב"סדר תפילות"), ואילו בדורות האחרונים נהגו לקרוא לה "מטות".

טעם הדבר:

"מטות" רומז לתקיפות ולנחישות שיש בכל נשמה, ובלשון החסידות - ה"איתן" שבנשמה. שכן מטָה הוא ענף שאינו מחובר לאילן, ולכן הוא קשה וחזק. בדורות הראשונים נתגלתה בחינה זו אצל יחידי סגולה בלבד, "ראשי המטות"; ואילו בדורות האחרונים, כאשר חושך הגלות כפול ומכופל, ועל כל צעד ושעל יש קשיים ומניעות - מתגלה בחינה זו אצל כל יהודי.

(לקוטי שיחות כרך יח עמ' 382)

איש כי ידור נדר לה' (ל,ג)

בן י"ב שנה ויום אחד נדריו נבדקין (ספרי)

מה נשתנה עניין הנדרים משאר מצוות התורה, שמתחיל כבר בגיל של מופלא סמוך לאיש? אלא הנדר נועד להוסיף פרישות על מה שאסרה תורה, בחינת "משמרת למשמרת". דבר זה הוא הכנה הכרחית לקיום התורה, שהרי בלעדו עלול אדם להיות "נבל ברשות התורה" ר"ל.

(לקוטי שיחות כרך ב עמ' 693)

ואשה כי תדור... בנעוריה (ל,ד)

"אשה" - היינו כנסת ישראל.

"בנעוריה" - היינו בתחילת העבודה, ככתוב (ירמיה ב) "זכרתי לך חסד נעוריך".

"ואשה כי תדור... בנעוריה" - בתחילת העבודה, כאשר האדם מתאוה לענייני העולם אלא שהוא מבטל את רצונו לרצון קונו, בחינת "אתכפיא", הוא זקוק לנדרים ופרישות.

"ואם היו תהיה לאיש" - אולם כאשר הוא מגיע לבחינת "אתהפכא", שאין לו אלא רצון אחד לאביו שבשמים, אזי "והפר את נדרה" - שכן בכוחו לעסוק בענייני העולם ולבררם.

(לקוטי תורה במדבר עמ' פג)

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיק (לא,ב)

מה הקשר בין מלחמת מדין למשה רבנו?

שכן "מדין", מלשון מדין ומריבה, רומז לפירוד לבבות ושנאת חנם. ומהי שנאת חנם? שהאחד שונא את השני לא בגלל שהזיק לו וכיוצא בזה, אלא בגלל שהישות שלו אינה סובלת את מצויאותו של השני. רק משה, שהיה סמל הביטול והענווה, היה מסוגל לבטל את הישות והגאוה של קליפת מדין.

(ספר המאמרים תרנ"ט עמ' נג)

לבקש בכל התוקף לצאת מהגלות

תפילה והוספה בתורה וצדקה

...ההוראה מ"מטות-מסעי" קשורה במיוחד עם זמן 'בין המיצרים' - שאז קורין בתורה "מטות-מסעי": "מסעי" - מורה על כללות זמן הגלות, שאז נמצא יהודי שלא במקומו - "בנים שגלו מעל שולחן אביהם", ב"מדבר העמים", ולזה צריך להיות עניין "מסעי" - לנסוע ולצאת מ"מדבר העמים", עד לסיום כל המסעות - כשבאים לארץ טובה ורחבה, ארץ ישראל.

וכאן באה ההוראה מחיבור "מטות-מסעי" - שהפעולה של "מסעי", לצאת מהגלות ולבוא לארץ טובה ורחבה, צריכה להיות בכל התוקף של "מטות".

הן בנוגע לתפילה ובקשה, דרישה וצעקה "עד מתי"... אשר, במשך כל השנה כולה זמנה הוא, ועל אחת כמה וכמה בתקופה של "בין המיצרים", זמן החורבן והגלות כו', אזי צעקת "עד מתי" היא בתוקף גדול יותר, וב"בין המיצרים" גופא - כיום השבת, שעיקר ענינו - תפילה, עד כדי כך ש"בקושי התיירו לדבר דברי תורה בשבת".

והן בנוגע לפעולות שעל-ידן מבטלים את עניין "חטאינו" - סיבת הגלות ("מפני חטאינו גלינו מארצנו"), כללות מעשינו ועבודתנו בכל עניני יהדות, תורה ומצוותיה, ובפרט בעניינים השייכים במיוחד לתקופת "בין המיצרים" - הוספה בלימוד התורה ("משפט"), ובמיוחד, בעניינים השייכים לבניין בית המקדש וביאת משיח צדקנו, והוספה במצות הצדקה.

אשר על-ידי זה ממחרים ומקרבים עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

(שבת פרשת מטות-מסעי תשמ"ו. 'תורת מנחם התוועדות' תשמ"ו חלק ד ע' 150)

מוצד 'העליון' כבר זכו לגאולה

יש לבאר קשר ושייכות "חזק חזק ונתחזק" על ספר רביעי שמסיימים בשבת פרשת מטות-מסעי - לתוכן הזמן דג' השבועות...:

מעלתו של בית המקדש העתיד, "מקדש אד' כוננו ידיך" . . נאמרה כבר בשירת הים, בנוגע לבניין בית המקדש שהיו צריכים לבנות בכניסה לארץ תיכף ומיד, כמאמר רז"ל "אילו זכו ישראל, כיוון שעלו פרסות רגליהם מן הים היו נכנסים לארץ", ואז היתה הכניסה לארץ (על-ידי משה) באופן של גאולה נצחית שאין אחריה גלות, ובניין בית המקדש נצחי (שאינן אחרי חורבן).

ויש לומר, שכיוון שכל עניני התורה הם אמיתיים ונצחיים, כולל גם העניינים שהובאו בתור קא-סלקא-דעתך, כבנדרין-דידן "אילו זכו כו" - ישנו גם עתה (לאחרי החורבן והגלות) עניין הגאולה הנצחית ובית המקדש נצחי באופן של חזק ותוקף, אלא שהחזק והתוקף שלהם הוא מצד העליון בלבד, ולכן בעולמו של התחתון (יכול להיות ו)ישנו מצב של חורבן וגלות.

ומאידך, לא מספיק החזק והתוקף בגאולה ובניין בית המקדש מצד התחתון בלבד, שמכיוון שהתחתון הוא מרוד ומוגבל, הרי החזק והתוקף שבו הוא במדידה והגבלה, ולא באופן נצחי.

ולכן יש צורך בחיבור ב' המעלות - חזק ותוקף הגאולה ובניין בית המקדש מצד העליון ומצד התחתון גם יחד, שאז נעשית גאולה נצחית ובית המקדש נצחי.

(שבת פרשת מטות מסעי תנש"א. התוועדות תנש"א חלק ד ע' 71-72)

מאמר של אש

מאמר שנאמר ארבע פעמים על-ידי הרבי הרי"צ בשנת המאסר והגאולה, ותוכנו שייך לדורנו במיוחד • גם עתה נדרשת מסירת נפש, ובמסירות נפש בכוח אפשר לצאת ידי חובה... • ללמוד בעיון המתאים שיביא למעשה גדול ופעולות רבות • קונטרס פורים קטן תשנ"ב, המיוסד עליו, הוא המאמר האחרון שחולק על-ידי הרבי • בעקבות שמונים שנה למאסר והגאולה בשנת תרפ"ז

(165) שיקשר את הפגישה עם לימוד העניינים המבוארים במאמר ד"ה "וקיבל היהודים" של שנת תרפ"ז.

מאמר חסידות תחת מעקב

בליל ה', י"ג אדר ראשון תשד"מ (יומן הנ"ל עמ' 155-154), נכנס אל הרבי ל'יחידות' האדמו"ר מאוסקוב, בליווי יהודי שנתמנה לשמשו. האדמו"ר סיפר לרבי על פעילות אנ"ש חסידי חב"ד בעיר מגוריו באר-שבוע, וביקש מהרבי למסור לו שליחות או דברי עידוד ("אָ גוט וואָרט") עבור חסידי חב"ד בבאר-שבוע.

בתגובה ענה לו הרבי (ראה בהרחבה ב'צל החכמה' עמ' 278-276) כי מלבד השליחות החשובה ביותר - לזכור את הוראת רבותינו להיות "נרות להאיר", יש שליחות נוספת בעניין שהזמן גרמא - פורים קטן, הקשורה עם פרשת הרברים של פורים קטן שנת תרפ"ז.

הרבי המשיך לספר, שבאותו זמן ביקר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ במוסקבה, לרגל עבודתו בענייני הכלל, ובלי להתחשב בכך שהשלטונות מביטים בעין לא־טובה על פעולותיו בשטח

בחודש אדר, לפני שמונים שנה, בשבת פרשת תצווה תרפ"ז, אמר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מאמר חסידות. בהמשך אותה שבת חזר על המאמר עוד פעמיים. בהגיע פורים קטן חזר הרבי הרי"צ ברביעית על אותו מאמר.

במשך השנים האיר הרבי את הנקודות המרכזיות במאמר, ולימד את הלקח הקשור באירועי שנת תרפ"ז.

בחלקו הראשון של חודש אדר תשד"מ הואיל הרבי לענות בכתב על מספר עניינים ופעולות שכתבו לו, בנוסח דלהלן (יומן רישומה של שנה תשד"מ עמ' 163):

נת[קבל] ות[שואות] ח[ן].

ודבר בעתו -

בחודש אדר[ר] ה[אשון] - חודש העיבור והמשלים של שנה זו

ובסמיכות לפורים קטן, ומפורסם מאמר דא"ה דפר[ורים] ק[טן] שנת תרפ"ז

והמעשה הוא העיקר

אזכיר ע[ל] הצ[יון]

במענה להודעת הרב שלמה ש' קונין, השליח הראשי בקליפורניה, על פגישתו הצפויה עם כמה תורמים נכבדים, הורה לו הרבי (יומן הנ"ל עמ' 163):

"הרואה את הנולד"

והווי מחשב הפסד מצווה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה... איזו דרך שידבק בה האדם... רבי שמעון אומר הרואה את הנולד (פרק ב משניות א, י)

ביאור כ"ק אדמו"ר:

אמרו חז"ל איזהו חכם הרואה את הנולד, שבכל דבר הוא מסתכל ורואה את הנולד מזה. ועניין זה הוא עיקר גדול בעבודת ה', כי להיות שקיום המצוות הוא עבודה גדולה וטרחת יתירה, וכמו כן עניין לאכפייא לסטרא אחרא על-ידי המניעה מעבירה הוא עבודה ויגיעה רבה, הנה זה אפשר להיות על-ידי זה שרואה את הנולד.

כמאמר "והווי מחשב הפסד מצווה כנגד שכרה", שהפסד המצווה צריך לחשב כנגד שכרה, שההפסד עכשיו הוא באין ערוך לשכר שיהיה אחר-כך, כי ההפסד הוא בדברים גשמיים, שהם עניינים חולפים, ואילו השכר הוא שכר נצחי. ובפרט לפי המבואר בעניין שכר מצווה מצווה, שמצווה היא מלשון צוותא, והיינו ששכר המצווה הוא ההתקשרות בעצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא, הרי ודאי שאין ערוך כלל הפסד המצווה לגבי שכרה שיהיה אחר-כך.

וכמו-כן הוא גם כן לעניין "שכר עבירה כנגד הפסדה", ששכר עבירה הוא "נופת תיטופנה שפתי זרה", הנה צריך לחשב שכר זה כנגד ההפסד - "ואחריתה מרה כלענה", אשר גם הפסד זה הוא נצחי.

שהרי כמו ששכר המצווה הוא נצחי כנ"ל, כמו כן גם הפסד העבירה הוא נצחי, כמו שכתוב בתניא לעניין טמטום המוח או טמטום הלב שנעשה על-ידי העבירות, שאף שכבר עשה תשובה נכונה, "הרי עיקר התשובה בלב, והלב יש בו בחינות ומדרגות רבות והכול לפי מה שהוא אדם וכו'", ומסיים, ש"היום לא נתקבלה תשובתו ועונותיו מבדילים, או שרוצים להעלותו לתשובה עילאה יותר כו'", ולכן אמר דוד וחטאתי נגדי תמיד. ומזה מובן שהפסד העבירה, אחריתה מרה, הוא עניין נצחי, ובמילא הנה שכר העבירה אינו נחשב לכלום כנגד הפסדה.

ועל-ידי שמחשב הפסד מצווה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה, מחשב ורואה מה שיהיה בסופו, שזהו על-דרך מה שכתוב איזהו חכם הרואה את הנולד, אזי יקיים את המצוות, מבלי הבט על גודל היגיעה שבדבר.

וזהו שמצינו במידות שמנו חכמים, שרבי שמעון בן נתנאל שהיתה מידתו 'ירא חטא', אמר 'איזו היא דרך טובה שידבק בה האדם, הרואה את הנולד'. כי מכיוון שהיה ירא חטא בחר ב'הרואה את הנולד', שעל-ידי זה יהיה ירא חטא ולא יחטא לעולם. הנה, יראת חטא אינה היראה מפני העונשים ושאר העניינים הבאים מצד העבירות, כי אם היראה מצד עצם החטא, שחטא הוא מלשון חסרון, והיינו שעל-ידי העבירה יחסר לו תמיד ההתקשרות בעצמות ומהות.

כדי שיהיה ירא חטא, היינו שיהיה ירא מכל עניין של חטא, גם דקדוק קל של דברי סופרים, וגם עניין שהוא לפני משורת הדין, וגם עניין קדש עצמך במותר לך, שעל-ידי זה יחסר לו תמיד ההתקשרות בעצמות ומהות - הנה יראה זו באה על-ידי שרואה את הנולד.

(חלק ממאמר שבת פרשת משפטים תשי"ג. תורת מנחם-התנועותיות תשי"ג חלק א (ז) עמ' 341-343)

ההתבטאות שהתבטא אז הרבי ביחס למאמר זה:
"א פייערדיקען מאמר" - מאמר של אש.

שיפעל פעולה הרצויה

ביום ראשון, י"ב באדר ראשון תשנ"ב, בשעה שמונה בערב, הוכנס אל הרבי מאמר דיבור- המתחיל ואתה תצווה משבת פרשת תצווה תשמ"א - שהוא ביאור לדיבור-המתחיל וקיבל היהודים תרפ"ז.

בשעה 2:15 לפנות בוקר יצא הרבי מחדרו הקדוש והניח את המאמר המוגה על השולחן הסמוך לחדרו. בשעה 5:50 לפנות בוקר כבר הונח על השולחן שליח חדרו של הרבי המאמר המודפס, בצירוף דו"ח מפורט, על-ידי הר' חיים-שאל ש' ברק, מנהל ועד כתבי קודש - על רשימת המקומות שאליהם נשלח המאמר. תשובת הרבי יצאה כחלוף עשר דקות:

ויהי רצון שיפעל הפעולה הרצויה, והזמן גרמא ובריא מזליה כו', אזכיר על הציון.

בבוקר יום שני, ערב פורים קטן, כשהרבי יוצא למקוה, אחז בידו הקדושה את "קונטרס פורים קטן", מסרו למזכיר ואמר:

מכיוון שהיום פורים קטן - יחולק המאמר לאחר תחילת מעריב. והוסיף: "עם דולר", ושוב הוסיף: "וגם עם לעקאח".

הרבי מסר אפוא שרצונו לחלק את המאמר. המאמר נשלח מיד להדפסה בהוצאה מיוחדת, על נייר מיוחד בצבע ורוד, ונארז עם שני שטרות של דולר בשקית ניילון מיוחדת. 770 המה אדם כמו בחודש תשרי. אחרי תפילת מנחה ומעריב אמר הרבי שיחה קצרה, שארכה כרבע שעה, ואחר-כך חילק את הקונטרס משך כמה שעות. המקורות לרשימה זו על-פי רשימת נ' סופר, י"ט אדר א' תש"ס.

הרכבת היהדות, וסופרים את צעדיו כו', אמר אז מאמר חסידות בהתלהבות עצומה בכית הכנסת החב"די בעיר.

הרבי הוסיף עוד לספר לאדמו"ר הנ"ל, כי הדיבור המתחיל של המאמר היה "וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות", ותוכנו - מסירות-נפש על קיום התורה ומצוות, ובמיוחד - על חינוך ילדי ישראל, "עוללים ויונקים". הרבי הריי"צ אמר את הדברים בידעו שבאותו מעמד נוכחים "מרגלים", ובהיותו מודע לגודל הסכנה הכרוכה בדבריו. ואכן, כשאסר כעבור כמה חודשים - הזכירו לו בעת החקירה הראשונה את המאורע של פורים קטן, עם כל פרטי הדברים שאמר בעת ההיא.

הרבי סיים, כי כאשר רוצים למסור "א גוט וואָרט" אין לך דבר טוב יותר מהאמור לעיל.

הפצת היהדות מתוך מנוחה

באותם ימים ('לקוטי שיחות' כרך כו עמ' 445-443) כתב הרבי מכתב כללי-פרטי הנושא את התאריך "ב"ה, ערב שבת קודש פרשת תשא, פורים קטן, ה'תשרי"מ" ובו נאמר:

...ובעמדנו ביום פורים קטן - הזמן גרמא להזכיר את עצמו וכן את כל אלה הנמצאים בסביבתו אודות המאמר דא"ח שנאמר "בס"ד פ' תשא פורים קטן, פ"ז, מאסקווא" בבית הכנסת דליובאוויטש במוסקווא ברוב עם ובפרסום גדול (וגם לאחרי זה) על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר,

דיבור-המתחיל וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות - ונקודות אחדות מתוכנו, אשר, על פי ביאור חז"ל בכתוב זה, דוקא בימי הגלות (דמדי ופרס בימי אחשורוש) וגזירות המן - קבלו היהודים, עליהם ועל זרעם, את אשר החלו לעשות... ועיקר ביטול הגזירה היה על-ידי - בלשון הכתוב: מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, אין עוז אלא תורה, חינוך שיסודו תורתנו הקדושה, המתחיל עוד בגיל עולל ויונק, והוא המביא וגורם להשביית אויב (השונא הגלוי) ומתנקם (השונא בנסתר).

...באם במצב ההוא קיבלו עליהם, מנער ועד זקן טף ונשים, את כל האמור וקיימו בפועל, על אחת כמה וכמה עתה, כאשר בחסד השם

עלינו, לימוד התורה וקיום מצו[ו]ת[יה] יכול להיות מתוך מנוחה ושמחה וטוב לבב, על כל אחד ואחת לעשות בהפצת התורה ומצו[ו]ת[יה] - בנוגע לעצמו ובנוגע לכל-אחד ואחד שיכול ל"חנכו" בעניני יהדות על טהרת הקודש ומתוך אהבת ישראל...

בשבת קודש פרשת תשא, שושן פורים קטן, אמר הרבי מאמר חסידות - כעין שיחה - שהדיבור- המתחיל שלו הוא "וקיבל היהודים". בין השאר נאמר שם ('תורת מנחם' התוועדויות תשרי"מ כרך ב' עמ' 1071):

והנה מאמר הנ"ל של כ"ק מו"ח אדמו"ר, במעלת הלימוד דתשב"ר... נאמר בשנת פרו"ת במדינה ההיא, כשהיו כמה העלמות והסתרים... עכשיו כל-שכן צריכים להתעסק וללמוד עם תשב"ר גם במדינה ההיא, כי עכשיו הרייזה כבר בנקל יותר לאחר ש"ק מו"ח אדמו"ר כבר סלל את הדרך, ובפרט במדינות אלו שהם במצב של הרחבה, הרי בוודאי שצריכים להתעסק וללמוד עם תשב"ר.

באותה התוועדות (שם עמ' 1076) הציב הרבי על המבואר במאמר של תרפ"ז, שבו מודגשים שתי הקצוות יחידו: לימוד התורה של "עוללים ויונקים" שאינו אלא התחלת העבודה, ומצד שני הוא מהווה יסוד לכללות עניין התורה והיהדות - "יסדת עוז", אצל כל בני-ישראל.

היסודות וההשלמה למאמר

מעיון במקורות (כפי שציינו ב'ליקוטי שיחות' חכ"ו בשולי הגיליון וב'ספר השיחות - תרפ"ז' עמ' 129 הערה 5) נמצא, כי בשבת-קודש פרשת תצווה תרפ"ז אמר הרבי הריי"צ מאמר דא"ח דיבור- המתחיל "ואתה תצווה" שלוש פעמים, ובפורים- קטן חזר עליו שוב, כשהוא מוסיף לו התחלה, הפותחת בדיבור-המתחיל "וקיבל היהודים", וכן סיום.

בשנת תשי"ז, במלאות שלושים שנה למאמר, הבהיר הרבי (תורת מנחם התוועדויות תשי"ז כרך יט עמ' 100) כי המבואר באות ד' של המאמר (וקיבל היהודים) גם על עניין "ורעה אמונה", שצריכים להמשיך את האמונה בפנימיות - זהו

עניין המיוסד על ביאור במאמר של הרבי מוהרש"ב נ"ע דיבור-המתחיל כי תישא עטר"ת.

מכאן - הסיק הרבי - שלמאמר וקיבל היהודים שני יסודות: א) המעמד ומצב שהיה באותו הזמן, שלכן דובר בו על עניין מסירות-נפש כו'. ב) מאמר דיבור-המתחיל כי תישא עטר"ת (הנ"ל). אך - סיים הרבי - כיוון שכ"ק מו"ח אדמו"ר לא פתח את המאמר בפסוק "כי תישא", הנה ביאור העניין בנוגע לפסוק זה לא נמצא במאמר מתרפ"ז.

הרבי פתח אפוא באמירת המאמר "כי תישא" ובו השלים את הביאור על הפסוק "כי תישא". קרוב לסיום המאמר אמר (תורת מנחם שם עמ' 95):

ויש לומר שבאמירת מאמר הנ"ל עליידי אדמו"ר נ"ע בשנת עטר"ת, נמשך נתינת כח לעבודה שלמעלה מוטעם ודעת (מוחצית השקל השניה), והמשכה זו היתה לא רק על אותו הזמן, אלא גם על כל הזמנים. ולכן... בשנת תרפ"ז. דובר במאמר זה אודות ענין המסירת נפש כפי שהיה מתאים ונדרש בזמן ההוא. וכמו-כן צריך מאמר זה לעורר ולפעול על כל הזמנים, אצל כל בני-ישראל, ובפרט אצל חסידים, את ענין ההשתוות והמסירת נפש, שלא לחשוב אודות עצמו, אלא להיות מסור ונתון לרצון העליון במסירת נפש... יהיה די בכך... שיוצאים ידי חובה במסירת נפש בכוח, ולא יהיה צורך במסירת נפש בפועל.

הקדים רפואה למכה

לקראת הדפסת החוברת השביעית של 'התמים' נתן הרבי הריי"צ את המאמר להדפיסו. זה היה דבר נדיר למדי, כי המאמרים היו מתפרסמים בדרך כלל ב'קונטרסים'. זה היה לקראת י"ב-י"ג תמוז תרצ"ז, במלאות עשור לאמירת המאמר.

בשנת תשי"ז (תורת מנחם חלק יט, עמ' 100) מזכיר הרבי את העובדה שהמאמר נדפס כבר ב'התמים'. יצויין, כי גם בהקדמת המערכת לחוברת 'התמים' נכתב, כי המאמר "שימש גורם ידוע להמאסר ל"ע בחודש סיוון שנה ההיא [תרפ"ז]."

בהתוועדות י"ב תמוז תשמ"ז (תורת מנחם-התוועדיות תשמ"ז כרך ד' עמ' 22 הערה 71)

התבטא הרבי כי אמירת המאמר היה בבחינת "מקדים רפואה" למאסר!

ללמוד המאמר בעיון המתאים לגודל תוכנו

לקראת חג הפורים בשנת תשי"א, פרסם הרבי נשיא-דורנו את המאמר בסדרת הקונטרסים (קונטרס פט) ועיטרו בהערות ומראי מקומות.

בהקדמה הנדרסת גם ב'אגרות-קודש' כרך ד' עמ' רב-רד) מצטט הרבי קטעים קצרים מהמאמר וקובע שנדרשים "מסירת נפש והעמדה בלי חת בקיום התורה ומצוות ובעניין החינוך בפרט!"

כמו-כן שיגר הרבי מכתב כללי-פרטי (שם עמ' רד-רה) בתוספת למאמר. המכתב נפתח בבקשה לזכות "את כל אלו אשר השפעתו עליהם, שילמדו אותו, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את המסקנה וה"בכך" מהמאמר במאמר...".

כפורים של אותה שנה (תורת מנחם התוועדיות תשי"א עמ' 285 ואילך) אמר הרבי מאמר ד"ה "וקיבל היהודים" - שהוא ביאור למאמר מתרפ"ז ("שיצא לאור עכשיו", כלשון הרבי).

במלאות ארבעים שנה לתרפ"ז, בשבת פרשת כי תישא פורים קטן תשכ"ז, אמר הרבי מאמר בדיבור המתחיל זה ("וקיבל היהודים"), המיוסד על המאמר ההוא, ובמהלכו ביאר הרבי חלק ממאמר תרפ"ז.

לפני המאמר האריך הרבי ('שיחות קודש' תשכ"ז כרך א' עמ' 385 ואילך) על גודל מסירות-הנפש שהייתה כרוכה באמירת המאמר בשנה ההיא.

ובהתוועדות פורים תשכ"ז ('שיחות קודש' תשכ"ז כרך א, עמ' 423 ואילך) פתח הרבי בהמשך להנ"ל ואמר: על פי דברי חז"ל במלאות ארבעים שנה, שבהם עומד אדם על סוף דעתו של רבו, הנה במלאות ארבעים שנה יכול להתקיים עניין זה.

קדמה לכך הוראת הרבי - אחרי פורים קטן - להדפיס את המאמר בהוצאה חדשה ומיוחדת, אשר נשלחה לאנשים רבים בצירוף מכתב כללי-פרטי ('אגרות קודש' כרך כד עמ' דש-שד), ובו מבקש הרבי בין השאר "אשר כל אלה שגייע המאמר אליהם ילמדו אותו בעיון המתאים לגודל

ערך תוכנו... שיביא לידי מעשה, מעשה גדול ופעולות רבות, רבות ככמות ובאיכות גם יחד.. ומה בארץ ההיא ובשנה ההיא... על-אחת-כמה-וכמה צריכה להיות העשייה והפעולה בארצות אלו ובשנים אלו".

לאחת מהעסקניות החשובות בשדה החינוך לגיל הרך, הגב' רחל תחי' זמיר, שכתבה לרבי על קשיים רבים הנעזרים בעבודתה, כתב הרבי ('אגרות-קודש' כרך כד עמ' שה-שו):

כדאי שתתבונן בהעמקה במ[ה] ש[כ]תוב[ב] בהמאמר על[ל] ד[בר] כופי עוללים גו', ותסיק מסקנא בנוגע לערך החינוך שלהם וגודל הזכות דאלו שהשגחה העליונה מסרה זה לידם ואשרם ועשרם וכו'. וד[י]ן[ל]מבין[ל]."

בשבת פרשת תצווה תשכ"ז ('שיחות קודש' תשכ"ז כרך א' עמ' 373) דיבר הרבי שוב על עניין זה, בקשר לאלו הנוסעים לפתוח מוסד חינוך על טהרת הקודש (כנראה הכוונה לשלוחים שנסעו אז לאוסטרליה).

נשיא הדור נתן כוח להשביית אויב

התוועדות ראשונה מאז שנת תשי"א, כפורים קטן כשחל בחול, נערכה כפורים קטן תשל"ח. בין הסיבות להתוועדות הזכיר הרבי את השלוחים הנוסעים לארץ-הקודש (ירושלים וצפת ת"ו). אך ההתוועדות (שנערכה בשעה 4:30 אחרי-הצהריים) נפתחה באמירת מאמר דיבור-המתחיל וקיבל היהודים, כשהרבי מדגיש שבשנה זו מתחיל היובל השני לאמירת המאמר בתרפ"ז.

[בשיחה ('לקוטי שיחות' כרך כא עמ' 326) הוסיף הרבי שזה גם סיום וחותם של היובל הראשון, מכיוון שאשתקד (תשל"ז) לא הייתה שנת העיבור, ולכן לא היה אז פורים קטן (ראה הערה 2 בשיחה)].

כפורים קטן תשמ"ז (התוועדיות תשמ"ז כרך ב' עמ' 607), ההתוועדות האחרונה (של פורים קטן) שנערכה בימות החול, אכן גילה הרבי כי "העניין של פורים קטן מודגש יותר בדורנו זה - לאחרי פורים קטן דשנת פרז"ת ואמירת המאמר ד"וקיבל היהודים".

במאמר ד"ה ויקחו לי תרומה שנאמר בשנת תשמ"א אומר הרבי (סה"מ תשמ"א עמ' 149):

ובדורנו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהוא הנותן כח להשביית אויב ומתנקם... דעלי ידי העבודה על פי הוראתו, באים להשבת אויב ומתנקם.

שבת לאחר מכן, בהתוועדות שבת פרשת תצווה תשמ"א, אומר הרבי מאמר "ואתה תצווה", המבוסס על המאמר מתרפ"ז [זה המאמר המפורסם שיצא לאחר מכן מוגה עליידי הרבי בקונטרס "פורים קטן תשנ"ב"], ומזכיר שוב (שיחות קודש תשמ"א כרך ב' עמ' 470) את המאמר מתרפ"ז בקשר לכינוס צבאות ה'. וכאן מתבטא הרבי:

מאמר זה של כ"ק מו"ח אדמו"ר שנאמר אז כפורים קטן, נאמר שוב בכל פורים קטן, וממילא מובן שהעניינים שנכללו במאמר שייכים גם עכשיו.

ובהמשך לכך אמר: ולכן יש להשתדל לערוך כינוסי ילדים ("צבאות השם") כפורים קטן.

מאמר של אש

על חשיבות לימוד המאמר עורר הרבי שוב בשנת תשמ"ט (התוועדיות תשמ"ט כרך ב' עמ' 349, 352) כדלהלן:

יש לעורר במיוחד אודות לימוד מאמרו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו ד"ה וקיבל היהודים דשנת תרפ"ז (פרז"ת) שבו נתבאר בארוכה העניין ד'ואתה תצווה' ומה טוב ש... יוסיפו גם בצדקה ובהמשך ציין:

שהתחלת לימוד המאמר תהיה ביום השבת עצמו, ולהמשיך בלימוד המאמר כפורים קטן עצמו ובששון פורים קטן וכו'... ועל-כל-פנים - התחלת המאמר, או התחלה להתחלה, ועד לפסוק שבו מתחיל המאמר, "וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות", אשר לימודו בתור התחלת המאמר נחשבת כלימוד ענין בתורה-שבעל-פה, מאמר חסידות.

אזכור נוסף לפורים קטן תרפ"ז הוא בשיחת ש"פ ויקהל תשמ"א ('שיחות קודש תשמ"א כרך ב' עמ' 542), והפעם בקשר להשתתפות ה"טף בכינוסי השלוחים בארץ-הקודש. אך מה נפלאה ומפתיעה